

ร่างหลักสูตร

การประเมินความต้องการความช่วยเหลือผู้ประสบภัยจากภัยพิบัติ

กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย

ศูนย์บริการวิชาการแห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

(ร่าง) หลักสูตรการประเมินความเสียหายและวิเคราะห์ความต้องการ

(Damage Assessment and Needs Analysis – DANA Training)

1. หลักการและเหตุผล

จากแผนการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยแห่งชาติ พ.ศ. 2558 กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยได้กำหนดให้การประเมินความเสียหายและความต้องการความช่วยเหลือ (Damage and Needs Assessment : DANA) เป็นส่วนหนึ่งของกลยุทธ์การเสริมสร้างระบบและแนวปฏิบัติในการบรรเทาทุกข์ และเป็นการนำเอาศาสตร์ของการจัดการภัยพิบัติที่อ้างอิงกรอบแนวทางการประเมินความต้องการที่เป็นหลักปฏิบัติสากล ที่ได้รับการพัฒนาจากองค์การระหว่างประเทศ อาทิ สำนักงานเพื่อการประสานงานด้านมนุษยธรรมแห่งสหประชาชาติ (UNOCHA) คณะกรรมการระหว่างหน่วยงานในการให้ความช่วยเหลือด้านมนุษยธรรม (Inter-Agency Standing Committee - IASC) มาขับเคลื่อนเรื่องนี้ เนื่องด้วยการประเมินความต้องการภายหลังเกิดสาธารณภัยหรือภัยพิบัติ เป็นกระบวนการสำคัญสำหรับการบริหารจัดการภัยพิบัติที่ต้องดำเนินการอย่างรวดเร็ว ด้วยข้อมูลที่ถูกต้อง และมีความเกี่ยวข้องหลายหน่วยงาน ทั้งยังเป็นกระบวนการที่คณะทำงานและเจ้าหน้าที่ ปก.ส่วนใหญ่ยังไม่มี ความคุ้นเคยมากนัก ในการจัดทำหลักสูตรนี้ จึงเป็นการเสริมสร้างพื้นฐานความรู้และความเข้าใจเกี่ยวกับการประเมินความต้องการ ความเสียหาย และวิเคราะห์ความต้องการและศักยภาพในการให้ความช่วยเหลือผู้ประสบสาธารณภัย เพื่อพัฒนาบุคลากรทุกภาคส่วนร่วมทั้งภาคประชาสังคม ซึ่งจะเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการบริหารจัดการภัยพิบัติและกระบวนการการประเมิน จึงควรได้รับการอบรมในหลักสูตรนี้

2. วัตถุประสงค์

- 1) เพื่อพัฒนาและเสริมสร้างศักยภาพของบุคลากรของกรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องให้มีความรู้ความเข้าใจในกระบวนการประเมินความเสียหายและวิเคราะห์ความต้องการเบื้องต้น (DANA)
- 2) เพื่อให้ผู้เข้าอบรมมีความรู้และทักษะที่จำเป็นในการประเมินเบื้องต้นเกี่ยวกับความเสียหายและการวิเคราะห์ความต้องการเบื้องต้น สำหรับความช่วยเหลือผู้ประสบภัยพิบัติ
- 3) เพื่อส่งเสริมให้มีวิทยากรในการถ่ายทอดความรู้และความเข้าใจในกระบวนการประเมินความเสียหายและวิเคราะห์ความต้องการเบื้องต้น (DANA)
- 4) เพื่อส่งเสริมและริเริ่มการจัดตั้งทีมประเมิน DANA ระดับพื้นที่

3. กลุ่มเป้าหมาย

เป็นบุคลากรจากกรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยทั้งส่วนกลางและส่วนภูมิภาค รวมถึงบุคลากรกระทรวงต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง และระดับภาคประชาสังคม

4. คุณสมบัติผู้เข้ารับการอบรม

- 1) เป็นบุคลากรจากกรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยทั้งในส่วนกลางและส่วนภูมิภาค
- 2) เป็นบุคลากรของรัฐหรือหน่วยงานอื่นที่ทำงานเกี่ยวกับการจัดการบริหารสาธารณภัย
- 3) เป็นผู้ที่ได้รับการคัดเลือกจากหน่วยงานรัฐ องค์การภาคประชาสังคมที่องค์กรรัฐรับรอง หรือสมาชิกอาสาสมัครในระบบ
- 4) เป็นคนในชุมชนท้องถิ่น ที่มีความเข้าใจในระดับพื้นที่ที่ได้รับผลกระทบ สังคมและวัฒนธรรมในพื้นที่ได้ดี
- 5) มีความสามารถในการสำรวจ บันทึกและถ่ายทอดข้อมูล รวมทั้งรักษาข้อมูลให้เป็นปัจจุบัน
- 6) สามารถใช้โทรศัพท์และคอมพิวเตอร์ได้
- 7) ในกรณีฉุกเฉินและคุณสมบัติไม่ครบดังกล่าว การพิจารณาอนุโลมได้

5. ระยะเวลาการอบรม 1- 3 สัปดาห์ขึ้นอยู่กับแต่ละโมดูล

6. วิธีดำเนินการอบรม

- 6.1 การบรรยาย การอภิปราย การสาธิต การระดมความคิด และการฝึกปฏิบัติ
- 6.2 การสร้างทีมและการทำงานกลุ่ม
- 6.3 เนื้อหาในการฝึกอบรมประกอบด้วยคู่มือการทำงานสำหรับการเรียนในห้องเรียนและงานภาคสนาม
- 6.4 การประเมินผล
 - ประเมินรายวิชา/รายโมดูล
 - ประเมินผลการทำงานฝึกปฏิบัติ
- 6.5 การรับรองผลการฝึกอบรม
 - ผู้เข้ารับการอบรมและผ่านการอบรมจะได้รับวุฒิบัตรรับรองผ่านการอบรม

7. เนื้อหาในการอบรม

เนื้อหากลุ่มวิชา	รายวิชา (บทเรียน)	จำนวน วัน
โมดูลที่ 1 การประเมินความเสียหายและวิเคราะห์ความต้องการเบื้องต้น (Multi-Sector Initial Rapid Assessment - MIRA)	9	5
โมดูลที่ 2 ระเบียบวิธีการประเมินความเสียหาย (Damage Assessment Methodology)	4	4
โมดูลที่ 3 การประเมินความต้องการของผู้ประสบภัยพิบัติ	4	4
โมดูลที่ 4 การประเมินความเสียหายระดับชุมชน (Local Damage Assessment)	6	3
โมดูลที่ 5 การประเมินอย่างรวดเร็วในความช่วยเหลือด้านมนุษยธรรม (Rapid assessment in a humanitarian assistance)	6	5

หมายเหตุ : โมดูลที่ 1-5 สำหรับวิทยากรกระบวนการอบรม DANA และบุคลากรที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการสาธารณภัย

โมดูลที่ 1 และ 4 สำหรับบุคลากรหรือสมาชิกในทีมประเมินในการเก็บข้อมูลภาคสนาม

7.1 โมดูลที่ 1 การประเมินความเสียหายและวิเคราะห์ความต้องการเบื้องต้น (Multi-Sector Initial Rapid Assessment - MIRA)

วัตถุประสงค์

เพื่อเป็นการปูพื้นฐานความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับการประเมินความเสียหายและความต้องการเบื้องต้น ประเภทการประเมิน และกระบวนการประเมินในภาพกว้าง เนื้อหาประกอบด้วย

เนื้อหาวิชา

บทเรียนที่ 1 : บทนำ การประเมินความเสียหายและความต้องการ

บทเรียนที่ 2 : บทบาทภาครัฐและแนวทางสำหรับการประเมินความเสียหายและความต้องการ

บทเรียนที่ 3 : การประเมินความเสียหายและความต้องการ : องค์กร การวางแผน และการ

ดำเนินการ

บทเรียนที่ 4 : องค์กรประกอบสำคัญของการประเมินความเสียหายและความต้องการ

บทเรียนที่ 5 : การประเมินเบื้องต้นหรือการประเมินอย่างรวดเร็ว (Initial/Rapid Assessment)

บทเรียนที่ 6 : การประเมินเบื้องต้นอย่างรวดเร็วหลายภาคส่วน (Multi-Sector Initial Rapid

Assessment)

บทเรียนที่ 7 : เกณฑ์วิธีในการประเมินความเสียหายและผลกระทบของการประเมินต่อการ

ตอบสนอง

บทเรียนที่ 8 : วิธีการและเครื่องมือเพื่อการปรับปรุงการประเมินความเสียหายและความต้องการ

บทเรียนที่ 9 : การบันทึกและกลไกการรายงาน

การฝึกปฏิบัติ

สร้างสถานการณ์ภัยพิบัติแบบจำลอง เพื่อให้ผู้เข้าร่วมในกลุ่มงานที่มีสมาชิก 4-8 คน ทำการประเมินความเสียหาย ดำเนินการวิเคราะห์ความต้องการ จัดลำดับความสำคัญของความต้องการ ภายในเวลาไม่น้อยกว่า 5 ชั่วโมง

7.2 โมดูลที่ 2 ระเบียบวิธีการประเมินความเสียหาย (Damage Assessment Methodology)

วัตถุประสงค์

เพื่อเป็นการปูพื้นฐานความรู้เกี่ยวกับระเบียบวิธีการประเมินความเสียหายในแต่ละขั้นตอนของกระบวนการประเมิน เนื้อหาประกอบด้วย

บทเรียนที่ 1 บทนำ วัตถุประสงค์ แนวคิดพื้นฐานในการประเมินความเสียหาย

บทเรียนที่ 2 กระบวนการประเมิน 9 ขั้นตอน

ประกอบด้วย การเปิดใช้งานทีมประเมิน / การจัดหาอุปกรณ์ การบรรยายสรุป ตรวจสอบด้วยสายตา ประเมินผลและวางแผนการสำรวจภาคสนาม การสำรวจภาคสนามครั้งแรกเพื่อศึกษาผลกระทบและความต้องการ ตัดสินใจ วางแผนและติดตามการช่วยเหลือบรรเทาทุกข์ การติดตามผลและการสำรวจโดยละเอียด การซักถาม และบทเรียนที่ได้รับ

บทเรียนที่ 3 กระบวนการในการประเมินความเสียหาย (DANA) 9 ขั้นตอน

การจัดตั้งทีมประเมิน การพัฒนาขั้นตอนปฏิบัติมาตรฐานการประเมิน ทีมอุปกรณ์และเครื่องมือระบุผู้ใช้ข้อมูลและความต้องการ ออกแบบการสำรวจ ระเบียบวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล การบรรยายสรุปมาตรฐาน แหล่งรวบรวมข้อมูลพื้นฐาน การฝึกอบรม/การสร้างสถานการณ์จำลอง

บทเรียนที่ 4 บริบทการประเมินความเสียหาย

7.3 โมดูลที่ 3 การประเมินความต้องการของผู้ประสบภัยพิบัติ (Rapid Needs Assessments – RNA)

วัตถุประสงค์

เพื่อให้ผู้เข้าอบรมมีความเข้าใจเกี่ยวกับการประเมินความต้องการอย่างรวดเร็ว (RNA) เมื่อเกิดภัยพิบัติ และเทคนิคการรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับความต้องการของชุมชนเมื่อเกิดภัยพิบัติ และวิธีการเฉพาะเพื่อดำเนินการอย่างรวดเร็ว มีประสิทธิภาพ และจัดลำดับความสำคัญในการบรรเทาทุกข์ในช่วงเกิดภัยพิบัติ

เนื้อหาวิชา

บทเรียนที่ 1 กระบวนการประเมินความต้องการอย่างรวดเร็ว (RNA)

บทเรียนที่ 2 การเตรียมการและการดำเนินการประเมิน RNA ระยะที่ 1

บทเรียนที่ 3 การเตรียมการและการดำเนินการประเมิน RNA ระยะที่ 2

บทเรียนที่ 4 การเตรียมการและการดำเนินการประเมิน RNA ระยะที่ 3 และ 4 และการนำเข้าสู่ข้อมูล การวิเคราะห์ และการเขียนรายงาน

เนื้อหาการอบรม

บทเรียนที่ 1: กระบวนการประเมินความต้องการอย่างรวดเร็ว (RNA) (ระยะเวลาการอบรม : ประมาณ 2 วัน)

เนื้อหาประกอบด้วย : บทนำ ภาพรวมวิธีการประเมิน RNA จุดมุ่งหมายและวัตถุประสงค์ของ RNA การประเมินใน 4 ระยะของ RNA สิ่งท้าทายในการดำเนินการประเมิน RNA การวางแผนสำหรับการประเมิน RNA

การฝึกปฏิบัติ : นำสิ่งที่ได้เรียนรู้ในบทที่ 1 ไปประยุกต์ใช้กับโจทย์จำลองที่ให้ เช่น แสดงข้อมูลที่ควรรวบรวมเพื่อวางแผนการ RNA ในการตอบสนองต่อภัยพิบัติ เป้าหมายของ RNA ในช่วงการฟื้นฟู และการบรรเทาผลกระทบควรทำอย่างไร แสดงความท้าทายที่คาดว่าจะพบในสถานการณ์ประเมิน RNA เป็นต้น

บทเรียนที่ 2 การเตรียมการสำหรับการประเมิน RNA ระยะที่ 1 (ระยะเวลาการอบรม : ประมาณ 1 วัน)

เนื้อหาในการอบรม : ในบทนี้จะแบ่งเนื้อหาออกเป็น 2 ส่วนได้แก่ ส่วนที่ 1 เนื้อหาเกี่ยวกับวิธีการรวบรวมข้อมูล และส่วนที่ 2 วิธีการสร้างเครื่องมือ

การฝึกปฏิบัติ : นำสิ่งที่ได้เรียนรู้ในบทที่ 2 ไปประยุกต์ใช้กับโจทย์จำลองที่ให้ อาทิ การสุ่มตัวอย่าง การสร้างแนวคำถาม การฝึกสัมภาษณ์ เป็นต้น

บทเรียนที่ 3 การเตรียมการและการดำเนินการประเมิน RNA ระยะที่ 2 (ระยะเวลาการอบรม ½ วัน)

เนื้อหาในการอบรม : บทนำ การบริหารจัดการแบบประเมินในสนาม

การฝึกปฏิบัติ : นำสิ่งที่ได้เรียนรู้ในบทที่ 3 ไปประยุกต์ใช้กับโจทย์จำลองที่ให้ อาทิ การสร้างแนวคำถาม การฝึกสัมภาษณ์ เป็นต้น

บทเรียนที่ 4 การเตรียมการและการดำเนินการประเมิน RNA ระยะที่ 3 และ 4 และการนำเข้าสู่ข้อมูล การวิเคราะห์ และการเขียนรายงาน (ระยะเวลาการอบรม : ประมาณ 1 วัน)

เนื้อหาการอบรม : บทเรียนที่ 4 จะครอบคลุมการประเมินระยะที่ 3 และ 4 การป้อนข้อมูลและการวิเคราะห์และการเขียนรายงาน การหารือเกี่ยวกับขั้นตอนการวิเคราะห์ข้อมูลที่เก็บรวบรวมจากแบบสอบถาม โดยใช้ชุดซอฟต์แวร์ทางสถิติและเรียนรู้วิธีใช้โครงสร้างรายงานเบื้องต้นและขั้นสุดท้ายเพื่อรายงานผลจากแบบสอบถามและการวิเคราะห์ข้อมูล

7.4 โมดูล ที่ 4 : การประเมินความเสียหายระดับชุมชน (Local Damage Assessment)

วัตถุประสงค์

เพื่อให้ภาพรวมและความสำคัญของการประเมินความเสียหายของท้องถิ่นในการระบุความต้องการและลำดับความสำคัญในการให้ความช่วยเหลือ ภาพรวมขอบเขตและตำแหน่งของความเสียหายและผลกระทบของภัยพิบัติที่มีต่อชุมชน

เนื้อหาการอบรม :

บทเรียนที่ 1 บทนำการประเมินความเสียหายของชุมชน

- กำหนดวัตถุประสงค์ของการประเมินความเสียหาย
- กำหนดคำศัพท์พื้นฐานที่เกี่ยวข้องกับการประเมินความเสียหาย
- แสดงรายการโครงสร้างพื้นฐานที่สำคัญและทรัพยากรที่สำคัญในชุมชน.

บทเรียนที่ 2 การระบุภัยคุกคามและความเป็นอันตราย และประเมินความเสี่ยง

- ระบุขั้นตอนสี่ขั้นตอนของกระบวนการภัยคุกคามและความเป็นอันตรายและประเมินความเสี่ยง

บทเรียนที่ 3: การวางแผนโครงการประเมินความเสียหาย

- ระบุสมาชิกที่มีศักยภาพของทีมนวางแผนการประเมินความเสียหายในท้องถิ่น
- แสดงรายการขั้นตอนทั่วไปในการวางแผนโครงการประเมินความเสียหาย
- สมมติฐานการวางแผนรายการที่จะรวมอยู่ในแผนประเมินความเสียหาย
- อธิบายแนวทางในการกำหนดมาตรฐานท้องถิ่นเพื่อประเมินความเสียหาย

บทเรียนที่ 4: การอบรมและการฝึกปฏิบัติ

- อธิบายถึงคุณค่าของการอบรมและการฝึกปฏิบัติ
- กำหนดชนิดของการอบรมและการฝึกปฏิบัติ
- ระบุแหล่งข้อมูลเพื่อพัฒนาโครงการอบรมประเมินความเสียหายในท้องถิ่น
- ระบุหลักการพื้นฐานสำหรับการอบรมและการฝึกปฏิบัติ
- อธิบายการฝึกอบรมและการฝึกปฏิบัติสามารถใช้ปรับปรุงโครงการประเมินความเสียหายได้อย่างไร

บทเรียนที่ 5 ปฏิบัติการ

- ระบุสมาชิกที่มีศักยภาพของทีมนตอบสนองความเสียหายในท้องถิ่น
- แสดงประเภทข้อมูลที่ควรรวมไว้ในการบรรยายสรุปก่อนการปรับใช้
- อธิบายขั้นตอนพื้นฐานสำหรับการประเมินความเสียหาย
- กำหนดระดับความเสียหายจากการตรวจสอบด้วยภาพ

- อธิบายข้อควรพิจารณาเป็นพิเศษเกี่ยวกับผลกระทบจากภัยพิบัติที่มีต่อมนุษย์

บทเรียนที่ 6: การรวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูล

- อธิบายว่าข้อมูลการประเมินความเสียหายใช้หลังจากเหตุการณ์อย่างไร
- อธิบายเอกสารและวิธีการบันทึกข้อมูลเพื่อประเมินความเสียหายอย่าง

มีประสิทธิภาพ

ประโยชน์ที่ได้รับ :

1. เพื่อพัฒนาความต้องการของชุมชน (Community Needs) ด้วยการให้ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับช่องว่างหรือความต้องการที่มีอยู่ในชุมชนและผลกระทบต่อสมาชิกของชุมชน
2. เพื่อพัฒนากาวิเคราะห์รายละเอียดสินทรัพย์ (Community Assets) และการทำความเข้าใจเกี่ยวกับความต้องการและสามารถนำสินทรัพย์ของชุมชนมาใช้เพื่อวางแผนพัฒนาชุมชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

7.5 โมดูลที่ 5 การประเมินอย่างรวดเร็วในความช่วยเหลือด้านมนุษยธรรม (Rapid assessment in a humanitarian assistance)

วัตถุประสงค์

เพื่อให้ผู้เข้าอบรมมีทักษะและความรู้ที่จำเป็นในการทำการประเมินอย่างรวดเร็วในบริบทการให้ความช่วยเหลือด้านมนุษยธรรม

เนื้อหาการอบรม

บทเรียนที่ 1 การจัดตั้งทีมสำหรับการประเมินอย่างรวดเร็วในบริบทการให้ความช่วยเหลือด้านมนุษยธรรม

- ระบุบุคคลที่จะเป็นสมาชิกในทีมสำหรับดำเนินการประเมินอย่างรวดเร็วตามข้อกำหนด และหลักเกณฑ์คุณสมบัติในการเป็นทีมประเมิน
- ทำความเข้าใจเกี่ยวกับการประยุกต์แนวคิดและหลักการของการให้ความช่วยเหลือด้านประสิทธิผลและการพัฒนาชุมชน
- รวบรวมข้อมูลทุติยภูมิในพื้นที่
- ประสานงานกับหน่วยงานหลักและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง
- จัดตั้งทีมงานหลายภาคส่วนที่รับผิดชอบในการดำเนินการประเมินอย่างรวดเร็ว
- จัดให้มีการประชุมพิเศษหรือการฝึกอบรมเกี่ยวกับการรวบรวมข้อมูลให้กับอาสาสมัครตามที่กำหนด

บทเรียนที่ 2 วางแผนสำหรับการประเมินอย่างรวดเร็ว

- ระบุวัตถุประสงค์สำหรับการประเมินอย่างรวดเร็ว
- การกำหนดภาคส่วนและพื้นที่ที่ได้รับผลกระทบทั้งหมดที่จะต้องได้รับการประเมิน
- กำหนดและประเมินปัจจัยสำคัญ ปัญหา และข้อจำกัดที่อาจมีผลต่อการประเมินอย่างรวดเร็ว
- ระบุความต้องการข้อมูลและแหล่งข้อมูลที่สามารถเข้าถึงได้
- ระบุผู้ให้ข้อมูลที่สำคัญสำหรับการประสานงานรวบรวมข้อมูลหรือรวบรวม
- อธิบายวัตถุประสงค์ของการประเมินเพื่อให้ข้อมูลที่สำคัญ
- ระบุวิธีการรวบรวมข้อมูลที่มีความสำคัญและเหมาะสมกับวัฒนธรรมเพื่อการประเมิน
- จัดเตรียมและจัดทำแผนประเมินตามแนวทางขององค์กร

บทเรียนที่ 3 ดำเนินการประเมินความต้องการอย่างรวดเร็ว

- ระบุ ลักษณะ และจำนวนประชากรที่มีความเสี่ยงในภัยพิบัติ
- ระบุสภาพแวดล้อมเงื่อนไขในท้องถิ่นและจัดทำเอกสารเกี่ยวกับผลกระทบของสภาพแวดล้อมในรูปแบบที่เหมาะสมและมีประสิทธิภาพ
- รวบรวมข้อมูลพื้นฐานที่มีอยู่ในแต่ละภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง
- จัดให้มีการอภิปรายกลุ่ม การสัมภาษณ์ และเครื่องมือการรวบรวมข้อมูลที่เหมาะสมจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย และหน่วยงานอื่น ๆ ที่ปฏิบัติงานในพื้นที่และบันทึกข้อมูล
- ระบุและจัดทำเอกสารความต้องการของสมาชิกในชุมชน
- ดำเนินการตรวจสอบคุณภาพข้อมูลอย่างรวดเร็วเกี่ยวกับการรวบรวม ประเมิน และเผยแพร่ข้อมูลและผลการค้นพบที่สำคัญ

บทเรียนที่ 4 การประเมินความสามารถ/ศักยภาพ

- ระบุและประเมินขีดความสามารถในการตอบสนองภายในประเทศรวมทั้งทรัพยากร
- กำหนดและประเมินขีดความสามารถของท้องถิ่นที่ได้รับผลกระทบชุมชนโดยใช้การสัมภาษณ์ เทคนิคการสำรวจและวิธีการอื่น ๆ
- ระบุและประเมินจุดอ่อนของท้องถิ่นชุมชนหรือบุคคล
- ประเมินกลไกการเผชิญปัญหาของประชากรที่ได้รับผลกระทบ

บทเรียนที่ 5 การวิเคราะห์และแปลผลข้อมูล

บทเรียนที่ 6 การจัดทำรายงานและส่งรายงาน